BOSHLANG'ICH TA'LIMDA DARSLARDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Komilova Xurshida Toxirovna
Andijon davlat pedagogika instituti
"Boshlang'ich ta'lim" kafedrasi, P.f.b.f.d professor.

Xusniddinova Muxtaramxon Saloxiddin qizi
Pedagogika fakulteti
"Boshlang'ich ta'lim" yo'nalishi talabasi
E-mail: muxtaramxonxusniddinova@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning dolzarbligi, imkoniyatlari va samaradorligi keng yoritildi. Unda sun'iy intellektning o'quvchilarning bilim olish jarayoniga ta'siri, ularning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim berish imkoniyatlari hamda o'qituvchi faoliyatini samarali tashkil etishdagi o'rni tahlil qilindi. Shuningdek, maqolada sun'iy intellekt orqali ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va zamonaviy ta'lim muhitini yaratish masalalari ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, boshlang'ich ta'lim, raqamli texnologiyalar, ta'lim samaradorligi, individual yondashuv, innovatsion ta'lim, o'quv jarayoni.

Bugungi globallashuv va raqamlashtirish jarayonlari ta'lim tizimiga ham o'zining sezilarli ta'sirini ko'rsatdi. Xususan, sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida ushbu texnologiyalardan samarali foydalanish o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli, samarali va interaktiv shaklga keltirish imkonini berdi.

Boshlang'ich ta'lim – bu shaxs shakllanishining eng muhim davri bo'lib, aynan shu bosqichda o'quvchilarning tafakkuri, dunyoqarashi va bilimga bo'lgan qiziqishi shakllandi. Shu sababli ta'lim jarayoniga zamonaviy yondashuvlarni joriy etish, jumladan sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish dolzarb vazifalardan biri sifatida e'tirof etildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek: “Zamonaviy bilim va texnologiyalarni egallamasdan turib, bugungi taraqqiyotga erishib bo‘lmaydi”[1]. Ushbu fikr ta’lim tizimida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, xususan sun’iy intellektdan foydalanish zarurligini yaqqol ko‘rsatdi. Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi nuqtayi nazaridan sun’iy intellekt texnologiyalari ta’lim jarayonini individuallashtirish, faollashtirish va samaradorligini oshirishda muhim didaktik vosita sifatida qaraladi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda o‘quvchini ta’lim jarayonining markaziga qo‘yish tamoyili ustuvor hisoblanadi va sun’iy intellekt ushbu tamoyilni amalda qo‘llash imkonini beradi.

Mashhur psixolog Lev Vygotsky o‘zining “yaqin rivojlanish zonasi” [2]nazariyasida o‘quvchi mustaqil bajara oladigan va yordam bilan bajaradigan faoliyatlar orasidagi farq orqali rivojlanishini ta’kidlaydi. Sun’iy intellekt texnologiyalari esa o‘quvchining bilim darajasini aniqlab, unga mos topshiriqlarni berish orqali ushbu nazariyani amalda qo‘llashga yordam beradi.

Shuningdek, Benjamin Bloom tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, individual ta’lim yondashuvi o‘quvchilarning o‘zlashtirish darajasini sezilarli darajada oshiradi[3]. Bloomning fikricha, har bir o‘quvchiga individual yondashuv orqali ta’lim berish natijasida yuqori akademik natijalarga erishish mumkin.

Sun’iy intellekt esa aynan shu individual yondashuvni keng ko‘lamda amalga oshirish imkonini beradi. Yana bir muhim nazariy yondashuv Howard Gardner tomonidan ilgari surilgan ko‘p qirrali intellekt nazariyasidir[4]. Unga ko‘ra, har bir insonda turli intellekt turlari (lingvistik, mantiqiy-matematik, vizual, musiqiy va boshqalar) mavjud bo‘ladi. Sun’iy intellekt texnologiyalari o‘quvchilarning ushbu individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda moslashtirilgan topshiriqlar va o‘quv materiallarini taklif etishi mumkin.

[1] Shavkat Mirziyoyev. Nutqlari va asarlari

[2] Lev Vygotsky. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.
[3] Benjamin Bloom. Taxonomy of Educational Objectives
[4] Howard Gardner. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences.

Sun’iy intellekt sohasining asoschilaridan biri John McCarthy [5]sun’iy intellektni intellektual mashinalarni yaratish fani sifatida ta’riflagan. Bugungi kunda ushbu ilmiy qarashlar asosida ta’limda qo‘llaniladigan aqlli tizimlar, virtual yordamchilar va adaptiv platformalar ishlab chiqilmoqda.Boshlang‘ich ta’limda sun’iy intellektdan foydalanish didaktik tamoyillar — ko‘rgazmalilik, tizimlilik, faollik va individual yondashuv tamoyillarini amalga oshirishga xizmat qiladi. Masalan, interaktiv platformalar orqali o‘quvchilar vizual va amaliy mashg‘ulotlar yordamida bilimni tezroq o‘zlashtiradi.

Bu esa ayniqsa kichik yoshdagi o‘quvchilarning psixologik xususiyatlariga mos keladi. Sun’iy intellekt o‘qituvchining pedagogik faoliyatini ham qo‘llab-quvvatlaydi. U o‘quvchilarning bilimini baholash, test natijalarini tahlil qilish va individual tavsiyalar berish orqali o‘qituvchiga yordam beradi. Natijada o‘qituvchi ko‘proq tarbiyaviy va metodik ishlarga e’tibor qaratishi mumkin bo‘ladi. Shu bilan birga, sun’iy intellekt yordamida o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv va muammolarni hal qilish ko‘nikmalari rivojlanadi.

O‘quvchilar tayyor bilimni qabul qilish bilan cheklanmay, balki uni tahlil qilish va amalda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Shunday qilib, ilmiy-pedagogik adabiyotlarda keltirilgan olimlar fikrlarini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, sun’iy intellekt boshlang‘ich ta’lim jarayonini modernizatsiya qilish, individual yondashuvni kuchaytirish va ta’lim sifatini oshirishda samarali vosita hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich ta’limda sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ta’lim jarayonini zamonaviylashtirish va uning samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Sun’iy intellekt yordamida o‘quv jarayonini individuallashtirish, o‘quvchilarning bilim darajasini aniq baholash hamda ularning qiziqish va qobiliyatlariga mos ta’lim muhitini yaratish imkoniyati kengayadi.

Maqolada tahlil qilingan olimlar — Lev Vygotsky, Benjamin Bloom va Howard Gardner ning ilmiy qarashlari shuni ko‘rsatadiki, ta’lim jarayonida individual yondashuv va o‘quvchining rivojlanish darajasini hisobga olish muhim ahamiyatga

[5] John McCarthy. Artificial Intelligence sohasiga oid ilmiy ishlari

ega. Sun’iy intellekt esa aynan ushbu tamoyillarni amaliyotda qo‘llashga yordam beradi.

Shuningdek, sun’iy intellekt o‘qituvchining pedagogik faoliyatini yengillashtirib, darslarni rejalashtirish, baholash va tahlil qilish jarayonlarini avtomatlashtiradi. Bu esa o‘qituvchiga ko‘proq ijodiy va metodik faoliyat bilan shug‘ullanish imkonini beradi.

Biroq, sun’iy intellektni ta’lim tizimiga samarali joriy etish uchun texnik infratuzilmani rivojlantirish, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasini oshirish va metodik ta’minotni takomillashtirish zarur. Umuman olganda, sun’iy intellekt boshlang‘ich ta’lim pedagogikasida innovatsion yondashuv sifatida ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarni har tomonlama rivojlantirish va zamonaviy ta’lim muhitini shakllantirishda muhim o‘rin egallaydi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1.Shavkat Mirziyoyev. Nutqlari va asarlari.

2.Lev Vygotsky. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.

3.Benjamin Bloom. Taxonomy of Educational Objectives.

4.Howard Gardner. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences.

5.John McCarthy. Artificial Intelligence sohasiga oid ilmiy ishlari.

6.Pedagogika va ta’lim texnologiyalari bo‘yicha ilmiy maqolalar va darsliklar.